

Powstanie Wydziału Filozofii na Uniwersytecie Warszawskim¹

W dniu **1 września 2020 roku** na Uniwersytecie Warszawskim powstał Wydział Filozofii. To historyczne wydarzenie, bo chociaż już wcześniej w strukturze uczelni istniały wydziały mające w nazwie słowo „filozofia” albo „filozoficzny”, to specyfika tych jednostek była inna. Ówczesne „wydziały filozoficzne” były dużo bardziej heterogeniczne niż obecny Wydział Filozofii, a autonomia filozofii była niegdyś znacząco mniejsza niż dziś.

Wydział Filozofii (Wydział Filozoficzny) istniał już w ramach Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego (1816–1831) i Szkoły Głównej Warszawskiej (1862–1869). Po roku 1915 Uniwersytet Warszawski składał się z zaledwie trzech wydziałów – jednym z nich był właśnie Wydział Filozoficzny. W roku 1927 Wydział Filozoficzny został podzielony na wydziały: Humanistyczny i Matematyczno-Przyrodniczy. W latach 50. powstał Wydział Filozoficzno-Społeczny, a potem wyodrębnił się z niego Wydział Filozoficzny. W roku 1968 powołano Wydział Nauk Społecznych, wcielając do tej struktury Wydział Filozoficzny. W latach 80. powstał Wydział Filozofii i Socjologii, składający się z Instytutu Filozofii oraz Instytutu Socjologii.

W ostatniej kadencji (2016–2020) struktura władz Wydziału Filozofii i Socjologii przedstawiała się następująco:

- dziekanem Wydziału Filozofii i Socjologii był prof. dr hab. Mieszko Tałasiewicz; prodziekanem ds. studenckich był prof. ucz. dr hab. Sławomir Łodziński;
- dyrektorem Instytutu Filozofii był prof. ucz. dr hab. Jakub Kloc-Konkołowicz; wicedyrektorem ds. studenckich był prof. ucz. dr Bogdan Dziobkowski; wicedyrektorem ds. badań naukowych i współpracy z zagranicą była prof. ucz. dr hab. Joanna Golińska-Pilarek;

¹ Przygotowując niniejszy tekst, korzystałam m.in. z protokołów z posiedzeń: Rady Naukowej Instytutu Filozofii UW, Rady Wydziału Filozofii i Socjologii UW oraz Senatu UW.

- dyrektorem Instytutu Socjologii był prof. ucz. dr hab. Andrzej Waśkiewicz; wicedyrektorem ds. dydaktycznych była prof. ucz. dr Agnieszka Jasiewicz-Betkiewicz; wicedyrektorem ds. naukowych i współpracy z zagranicą była prof. ucz. dr hab. Renata Włoch.

Po 40 latach współistnienia filozofii i socjologii w ramach jednej struktury organizacyjnej doszło do powstania dwóch niezależnych jednostek: Wydziału Filozofii i Wydziału Socjologii. Działania zmierzające do tych zmian były podejmowane od dłuższego czasu przez władze dziekańskie i dyrekcje obu instytutów. Pierwsza dyskusja na temat powstania Wydziału Filozofii miała miejsce na posiedzeniu Rady Naukowej Instytutu Filozofii w dniu **25 czerwca 2019 roku**. Członkom Rady przedłożono wówczas projekt wniosku w sprawie utworzenia nowego Wydziału. Aby złożyć wniosek do rektora Uniwersytetu, potrzebne było zebranie podpisów od 20 nauczycieli akademickich mających stopień dr. hab. lub tytuł profesora.

Członkowie Rady byli podzieleni w sprawie powstania nowego Wydziału. W dyskusji zabrały głos następujące osoby: dr hab. Magdalena Borowska, prof. ucz. dr Bogdan Dziobkowski, prof. ucz. dr hab. Joanna Golińska-Pilarek, dr hab. Justyna Grudzińska-Zawadowska, prof. ucz. dr hab. Jakub Kloc-Konkołowicz, dr hab. Michał Kozłowski, prof. dr hab. Stanisław Krajewski, dr Katarzyna Kuś, prof. dr hab. Iwona Lorenc, prof. dr hab. Włodzimierz Lorenc, dr hab. Krystyna Misiuna, prof. ucz. dr hab. Agnieszka Nogał, dr hab. Marek Nowak, prof. dr hab. Katarzyna Paprzycka-Hausman, prof. ucz. dr hab. Marcin Poręba, prof. dr hab. Mieszko Tałasiewicz, dr hab. Tomasz Wiśniewski i prof. dr hab. Krzysztof Wójtowicz.

Jako argumenty za powstaniem Wydziału wskazywano: po pierwsze, obustronne korzyści organizacyjne oraz finansowe – zarówno dla filozofii, jak i dla socjologii. Po drugie, fakt, że Wydział Filozofii i Socjologii to w praktyce dwa odrębne instytuty, które mają odmienne praktyki dydaktyczne i prowadzą oddzielne badania (filozofia to dyscyplina humanistyczna, socjologia – społeczna). Obie jednostki od dawna próbują funkcjonować jako niezależne – *de facto* – wydziały, a głównym spoiwem jest administracja. Po trzecie, to, że wspólna administracja w ramach Wydziału Filozofii i Socjologii utrudnia sprawne funkcjonowanie jednostek. Instytuty mają niedostosowaną do swoich potrzeb administrację, która stanowi wypadkową ich rozbieżnych oczekiwań, a administracja wydziałowa – choć ma pewne zadania własne – funkcjonuje jak „nadbudówka”, która powieliła zadania administracji instytutowych. Niepotrzebnie wydłuża to procesy decyzyjne. Rozdzielenie filozofii i socjologii pozwoli radykalnie usprawnić działanie administracji. Po czwarte, fakt, że dbanie o interesy filozofii z poziomu instytutu, w negocjacjach z pełnoprawnymi wydziałami, już jest trudne (instytut ma słabszą pozycję negocjacyjną niż wydział), a po zmianach wprowadzonych przez nowy Statut UW będzie jeszcze trudniejsze: instytuty jako jednostki zostaną zmarginalizowane. Optymalna

forma współpracy to współpraca samodzielnych wydziałów, oparta na partnerskich zasadach.

Wyjaśniono, dlaczego sprawa powstania Wydziału Filozofii została poruszona teraz, pod koniec czerwca 2019 roku: 1 października 2019 roku wchodzi w życie nowy Statut UW, który wprowadza m.in. nową strukturę organizacyjną uniwersytetu. Stwarza to dobry grunt do podjęcia działań zmierzających do utworzenia Wydziału Filozofii. Procedury związane z tą zmianą organizacyjną są złożone i długotrwałe, dlatego należy je rozpocząć odpowiednio wcześniej.

Podkreślano też, że alternatywą dla wyodrębnienia nowego Wydziału Filozofii nie jest zachowanie *status quo*. Na mocy nowych przepisów po 1 października 2019 roku Wydział Filozofii i Socjologii – nawet jeśli żadne zmiany nie zostaną wprowadzone – będzie jednostką z innymi kompetencjami niż dotąd. Jedną z takich zmian dotyczy nowych organów i ciał kolegialnych, a także stanowisk i funkcji kierowniczych. Z mocy Ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz Statutu UW powstaną rady dyscyplin naukowych i rady dydaktyczne; przejmą one znaczną część kompetencji, które dotychczas miała Rada Naukowa Instytutu Filozofii i Rada Wydziału Filozofii i Socjologii. Mnożenie rad nie usprawnia działania jednostki.

Wśród głosów przeciwnych pojawiły się uwagi dotyczące: po pierwsze, potrzeby wysłuchania stanowiska pracowników Instytutu Socjologii w sprawie proponowanych zmian organizacyjnych; po drugie, dania członkom Rady Naukowej Instytutu Filozofii więcej czasu na namysł nad koncepcją powstania nowego Wydziału Filozofii; po trzecie, skonsultowania z całą społecznością Instytutu Filozofii planu utworzenia Wydziału Filozofii.

Dalszą dyskusję na temat powstania Wydziału odłożono na kolejne posiedzenie Rady Naukowej Instytutu Filozofii, które odbyło się **2 września 2019 roku**. Do tego dnia wnioski w sprawie utworzenia Wydziału podpisało 19 osób.

W trakcie dyskusji prof. ucz. dr Bogdan Dziobkowski przedstawił, jak od strony formalnej wyglądałoby wprowadzenie zmian organizacyjnych w strukturze obecnego Wydziału Filozofii i Socjologii: Wydział Filozofii zostałby utworzony jako nowy wydział, na bazie Instytutu Filozofii, zaś Wydział Filozofii i Socjologii przekształciłby się w Wydział Socjologii (wynika to z tego, że Instytut Socjologii nie spełnia wymogów przewidzianych w nowym Statucie UW dla samodzielnego wydziału, natomiast Instytut Filozofii spełnia te wymogi).

Ponownie sformułowano argumenty za powstaniem Wydziału Filozofii – i przeciw utworzeniu tej jednostki. Głos w dyskusji zabrali: prof. ucz. dr hab. Tomasz Bigaj, prof. dr hab. Janusz Dobieszewski, prof. ucz. dr Bogdan Dziobkowski, prof. ucz. dr hab. Joanna Golińska-Pilarek, dr hab. Justyna Grudzińska-Zawadowska, prof. ucz. dr hab. Jakub Kloc-Konkołowicz, dr hab. Michał Kozłowski, prof. dr hab. Stanisław Krajewski, prof. ucz. dr hab. Krystyna Krauze-Błachowicz, prof. dr hab. Włodzimierz Lorenc, prof. ucz. dr hab. Agnieszka Nogal, dr hab. Marek Nowak, prof. ucz. dr hab. Marcin Poręba, dr hab.

Wawrzyniec Rymkiewicz, prof. dr hab. Mieszko Tałasiewicz, dr hab. Tomasz Wiśniewski, dr hab. Rafał Wonicki i prof. dr hab. Krzysztof Wójtowicz.

Wśród argumentów za powstaniem wydziału wskazywano na problem utrzymania decyzyjności w sprawach dydaktycznych w świetle nowej organizacji Uniwersytetu. Po wejściu w życie nowych przepisów instytut i jego gremia (np. rada naukowa instytutu) nie będą miały żadnego wpływu na dydaktykę: instytut nie będzie jednostką ani prowadzącą studia, ani organizującą kształcenie. Kształcenie studentów będzie mógł organizować wydział lub kolegium (jednostką prowadzącą studia będzie natomiast Uniwersytet). Wspomniano też o potrzebie utrzymania silnej pozycji filozofii na Uniwersytecie Warszawskim i dalszym wzmocnianiu tej pozycji: w świetle nowych przepisów na Uniwersytecie instytut będzie miał znikomą pozycję strategiczną i negocjacyjną, Wydział zaś zapewni filozofii silną reprezentację na poziomie uniwersytetu.

Prof. ucz. dr Bogdan Dziobkowski podkreślał, że wybór nie dotyczy pozostania w ramach „starego” Wydziału Filozofii i Socjologii lub powstania nowej struktury (Wydziału Filozofii) – z konieczności trzeba dokonać wyboru między dwiema zupełnie nowymi strukturami. Prof. dr hab. Mieszko Tałasiewicz uściślił, że jeśli filozofowie chcą funkcjonować w rzeczywistości zbliżonej do tej, w jakiej funkcjonowali wcześniej, to powinno się stworzyć Wydział Filozofii.

Wśród głosów przeciwnych pojawiły się uwagi dotyczące korzyści z istnienia jednego wydziału, który łączy dyscyplinę humanistyczną i społeczną. Wskazano, że jednostce o takiej strukturze może być łatwiej obronić się przed atakami o podłożu ideologicznym, a niewprowadzanie zmian organizacyjnych może być opłacalne na gruncie nieustannie zmieniających się regulacji prawnych. Podkreślono, że interdyscyplinarność, tj. istnienie we wspólnej strukturze z socjologią, która jest nauką społeczną, może być finansowo korzystna dla filozofii i może motywować badaczy do rozwijania współpracy na gruncie tych dwóch nauk („uspołecznianie nauk humanistycznych czy humanizowanie nauk społecznych”). Wspomniano także o szeroko rozumianej potrzebie solidarności filozofów i socjologów. Zauważono też, że likwidacja Wydziału Filozofii i Socjologii nie musi oznaczać wzrostu samodzielności filozofii i filozofów.

W polemice z uwagami o solidarności filozofów i socjologów pojawiły się głosy, że solidarność warto rozumieć szeroko i w perspektywie całego środowiska naukowego, a nie wyłącznie przedstawicieli wąskiej grupy.

Przeprowadzono głosowanie, w którym uczestniczyło 41 osób. Na pytanie: „Czy jestem za utworzeniem Wydziału Filozofii?” oddano **23 głosy na tak, 14 głosów na nie; 4 osoby wstrzymały się od głosu.**

W dniu **24 września 2019 roku** odbyło się posiedzenie Rady Wydziału Filozofii i Socjologii. Jednym z punktów posiedzenia była dyskusja na temat powstania nowych wydziałów: filozofii i socjologii. W dyskusji uczestniczyli:

prof. ucz. dr Bogdan Dziobkowski, prof. dr hab. Anna Giza-Poleszczuk, dr hab. Justyna Grudzińska-Zawadowska, prof. ucz. dr Agnieszka Jasiewicz-Betkiewicz, prof. ucz. dr hab. Jarosław Kiliński, prof. ucz. dr hab. Krzysztof Kosela, dr hab. Michał Kowalski, prof. ucz. dr hab. Krystyna Krauze-Błachowicz, prof. dr hab. Ireneusz Krzemiński, Kamil Lebnicki (przedstawiciel studentów), Ewa Mazgajska (przedstawiciel studentów), prof. ucz. dr hab. Agnieszka Nogal, prof. ucz. dr hab. Marcin Poręba, prof. dr hab. Jacek Raciborski, Kuba Ruciński (przedstawiciel studentów), prof. dr hab. Mieszko Tałasiewicz, prof. ucz. dr hab. Renata Włoch, dr hab. Rafał Wonicki, prof. dr hab. Krzysztof Wójtowicz. Przedstawiciele Instytutu Socjologii, którzy zabrali głos w dyskusji, argumentowali za odłożeniem pomysłu powstania dwóch osobnych wydziałów – do czasu, aż poprawi się sytuacja Instytutu Socjologii (Instytut Filozofii spełnia warunki utworzenia samodzielnego wydziału, ale Instytut Socjologii ich nie spełnia; aby mógł powstać niezależny Wydział Socjologii, należy zjednoczyć całe środowisko socjologów na UW, skupione w różnych jednostkach). Podkreślano, że współpraca między filozofami i socjologami od lat układała się dobrze, m.in. w zakresie dydaktyki, i warto ją kontynuować. Zwracano też uwagę na potrzebę doprecyzowania zasad ewentualnego podziału Wydziału Filozofii i Socjologii.

Na początku **października 2019 roku** do JM Rektora UW prof. ucz. dr. hab. Marcina Pałysa został złożony formalny wniosek w sprawie powstania Wydziału Filozofii.

Na posiedzeniu Senatu UW w dniu **16 października 2019 roku** JM Rektor UW poinformował, że wpłynęły wnioski z Instytutów: Archeologii, Filozofii i Historycznego w sprawie utworzenia nowych wydziałów. Rektor zapowiedział, że na jednym z najbliższych posiedzeń Senatu zostanie przeprowadzona dyskusja w sprawie powstania nowych wydziałów.

Na posiedzeniu Senatu UW w dniu **20 listopada 2019 roku** JM Rektor UW przypomniał o złożonych wnioskach w sprawie przekształcenia instytutów w wydziały oraz poinformował, że odbył już spotkanie z wnioskodawcami. Zapowiedział powołanie zespołu roboczego, który zajmie się analizą tych przypadków. W kolejnym kroku zespół przedstawi propozycje konkretnych rozwiązań.

W dniu **10 marca 2020 roku** Rada Wydziału Filozofii i Socjologii podjęła uchwałę² w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej przekształcenia Wydziału Filozofii i Socjologii w Wydział Filozofii i Wydział Socjologii. Opinia Rady była pozytywna. W głosowaniu uczestniczyły 72 osoby, oddano **56 głosów na tak, 9 głosów na nie; 7 osób wstrzymało się od głosu.**

² Uchwała nr 17/2020 Rady Wydziału Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 10 marca 2020 roku w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej przekształcenia Wydziału Filozofii i Socjologii w Wydział Filozofii i Wydział Socjologii.

Na posiedzeniu Senatu UW w dniu **22 kwietnia 2020 roku** odbyła się dyskusja w sprawie przekształcenia Instytutów: Archeologii, Filozofii i Historycznego w samodzielne wydziały. Wnioski i rekomendacje przedstawił powołany przez JM Rektora UW zespół roboczy. Prof. ucz. dr hab. Joanna Golińska-Pilarek, wicedyrektor Instytutu Filozofii, i prof. dr hab. Mieszko Tałasiewicz, dziekan Wydziału Filozofii i Socjologii, przypomnieli główne argumenty za utworzeniem Wydziału Filozofii: odrębność dyscyplin (filozofia i socjologia) oraz obszarów badawczych; niezależność administracyjna Instytutu Filozofii i Instytutu Socjologii; wpływ zmiany strukturalnej na poprawienie jakości pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej oraz efektywności zarządzania jednostką. Prof. ucz. dr hab. Joanna Golińska-Pilarek zauważyła też, że w konsekwencji powstania Wydziału Filozofii i Wydziału Socjologii badacze z obu ośrodków będą mogli podejmować pewne badania interdyscyplinarne, których do tej pory nie realizowali. Prof. ucz. dr hab. Andrzej Waśkiewicz, dyrektor Instytutu Socjologii, poinformował, że znaczna część socjologów popiera pomysł funkcjonowania niezależnego Wydziału Filozofii i Wydziału Socjologii. Prof. dr hab. Agnieszka Mostowska przyznała, że „dążenie do rozdziału filozofii i socjologii niewątpliwie trwa od wielu lat, ponieważ są to różne obszary, różne dyscypliny naukowe, a także jest inna metodologia badań”, i potwierdziła, że powstanie Wydziału Filozofii oraz przekształcenie Wydziału Filozofii i Socjologii w Wydział Socjologii jest możliwe zarówno formalnie, jak i organizacyjnie. Poinformowała też, że zespół roboczy opowiedział się za proponowaną zmianą organizacyjną na Wydziale Filozofii i Socjologii.

Kamil Lebnicki, student z Wydziału Filozofii i Socjologii, przekazał, że studenci jednostki mieli możliwość wypowiedzenia się na temat omawianych zmian (m.in. w trakcie posiedzeń Rady Wydziału). Przyznał, że z perspektywy studentów istnienie dwóch wydziałów będzie korzystne i pozytywnie wpłynie na sprawę studenckie oraz na jakość kształcenia.

Przeprowadzono głosowanie nad uchwałą w sprawie wyrażenia opinii o przekształceniu instytutów w wydziały. Oddano **45 głosów na tak, 3 głosy na nie; 10 osób wstrzymało się od głosu**³.

W dniu **10 czerwca 2020 roku** JM Rektor UW wydał zarządzenie⁴, zgodnie z którym z dniem 1 września 2020 roku przekształca się Instytut Filozofii w Wydział Filozofii, a Wydział Filozofii i Socjologii staje się Wydziałem Socjologii.

³ Uchwała nr 528 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 22 kwietnia 2020 r. w sprawie wyrażenia opinii o przekształceniu instytutów w wydziały.

⁴ Zarządzenie nr 124 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 10 czerwca 2020 r. w sprawie przekształcenia Wydziału Filozofii i Socjologii.

Na mocy tego zarządzenia Wydziałowi Filozofii powierzono organizację i realizację kształcenia na kierunkach studiów:

- bioetyka (studia stacjonarne drugiego stopnia);
- filozofia (studia stacjonarne i niestacjonarne, pierwszego i drugiego stopnia);
- International Studies in Philosophy (studia stacjonarne pierwszego stopnia, w języku angielskim);
- kognitywistyka (studia stacjonarne pierwszego stopnia).

W dniach **28–31 sierpnia 2020 roku** odbyły się wybory kandydata na dziekana Wydziału Filozofii na kadencję 2020–2024. Wybory wygrał prof. dr hab. Paweł Łuków, którego JM Rektor UW prof. dr hab. Alojzy Z. Nowak powołał z dniem **1 września 2020 roku** na dziekana Wydziału Filozofii (kierownika jednostki organizacyjnej). Na prodziekana ds. studenckich (kierownika jednostki dydaktycznej) JM Rektor UW powołał z dniem **1 października 2020 roku** prof. ucz. dr. Bogdana Dziobkowskiego. Dziekan Wydziału Filozofii powołał też prodziekana ds. badań naukowych i współpracy z zagranicą – został nim prof. ucz. dr hab. Jakub Kloc-Konkołowicz.

W momencie powstania – **1 września 2020 roku** – na Wydziale Filozofii zatrudnionych było 79 nauczycieli akademickich, w tym 2 profesorów zwyczajnych, 11 profesorów, 12 profesorów uczelni i 22 doktorów habilitowanych. Strukturę Wydziału tworzyło 16 zakładów (Zakład Epistemologii; Zakład Estetyki; Zakład Etyki; Zakład Filozofii Analitycznej; Zakład Filozofii Kultury; Zakład Filozofii Nauki; Zakład Filozofii Polityki; Zakład Filozofii Religii; Zakład Filozofii Społecznej; Zakład Historii Filozofii Nowożytnej; Zakład Historii Filozofii Polskiej; Zakład Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej; Zakład Historii Filozofii Współczesnej; Zakład Logiki; Zakład Logiki Filozoficznej; Zakład Semiotyki Logicznej). Na Wydziale działało też 6 pracowni, 2 centra oraz 1 laboratorium. Przy Wydziale afiliowanych było sześć czasopism naukowych: „Edukacja Filozoficzna”, „Eidos. A Journal for Philosophy of Culture”, „Etyka”, „Filozofia Nauki”, „Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria” oraz „Sztuka i Filozofia”.

W **październiku 2020 roku** liczba studentów kształcących się na poszczególnych programach studiów wynosiła:

- filozofia, studia stacjonarne pierwszego stopnia: 233;
- filozofia, studia stacjonarne drugiego stopnia: 157;
- kognitywistyka, studia stacjonarne pierwszego stopnia: 174;
- International Studies in Philosophy, studia stacjonarne pierwszego stopnia: 54;
- bioetyka, studia stacjonarne drugiego stopnia: 44;
- filozofia, studia niestacjonarne pierwszego stopnia: 90;
- filozofia, studia niestacjonarne drugiego stopnia: 47.

Poza tym, na wyżej wskazanych programach, studia odbywało ok. 100 studentów Kolegium Międzydziedzinowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych

nych i Społecznych oraz ok. 40 studentów Kolegium Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Matematyczno-Przyrodniczych. W ramach Wydziału funkcjonowały też Podyplomowe Studia Bioetyczne, Podyplomowe Studia Filozoficzne oraz Podyplomowe Studia z Etyki i Filozofii (specjalizacja nauczycielska), a także studia doktoranckie.

W dniu **15 września 2020 roku** odbyło się pierwsze (zdalne) posiedzenie Rady Wydziału Filozofii.

Pierwsza inauguracja roku akademickiego na Wydziale Filozofii miała miejsce **15 października 2020 roku**. W uroczystości wzięła udział – w imieniu JM Rektora UW – prof. dr hab. Ewa Krogulec, prorektor ds. rozwoju. Wykład inauguracyjny pt. *Czy podział na filozofię analityczną i kontynentalną jest wciąż aktualny?* wygłosił prof. dr hab. Stanisław Krajewski.

Alicja Chybińska